

Good practice berekenen faillissementswaarde

2020

VERBOND VAN VERZEKERAARS

Inhoud

1	Doel	3
2	Achtergrond	3
3	Processen	4
4	Verzekering algemeen	5
5	Levensverzekeringen	5
5.1	Algemeen	5
5.2	Leven collectief	6
5.3	Leven individueel	7
6	Schadeverzekeringen (inclusief arbeidsongeschiktheid en WIA producten)	8

1 Doel

Dit document beoogt een leidraad te bieden hoe invulling kan worden gegeven aan de waardering volgens het “Besluit waardering verzekeringsvorderingen in faillissement”¹ (het Besluit). Het document geeft inhoud aan de waardering, en schetst welke keuzes worden voorgesteld om aan de doelen van een berekening te voldoen. Het document kan dienen als een mogelijke invulling maar ook als een weergave hoe de verzekeringsbranche (voor zowel schade- als levensverzekeraars) in de breedte wil voldoen aan de wettelijke eisen.

Voorafgaand aan het besluit tot afwikkeling, het startpunt van het afwikkelingstraject, zal een onafhankelijke derde partij een voorlopige waardering volgens art. 3A:89 Wft geven (zoals nader uitgewerkt in het Besluit). Deze leidraad kan als kader dienen om zo een waardering te beoordelen. De tekst van het Besluit is de basis voor de waardering. In situaties waarbij het Besluit onvoldoende richting geeft, komen we met een voorgestelde werkwijze. Als het Besluit meerdere mogelijkheden openlaat voor de waardering, komen we met een voorstel om invulling te geven aan het Besluit. Als de letterlijke uitvoering van het Besluit onhaalbaar lijkt, geven we aan waarom dat zo is, en op welke wijze we denken een waardering uit te kunnen voeren die aansluit bij de geest van het Besluit.

2 Achtergrond

Zoals de naam aangeeft, is het Besluit primair bedoeld om regels te geven voor de waardering van verzekeringsvorderingen in een faillissement. Echter, in veel gevallen zal een verzekeraar die faalt of dreigt te falen niet in een gewoon faillissement worden afgewikkeld maar zal de afwikkeling plaatsvinden overeenkomstig de Wet herstel en afwikkeling verzekeraars. Afwikkeling volgens de Wet herstel en afwikkeling verzekeraars is daarmee een alternatief voor het faillissement. Voor beide wijzen van afwikkeling is hetzelfde moment in tijd bepalend (de verzekeraar faalt of dreigt te falen) en de waarde op dat moment, de faillissementswaarde, speelt op verschillende manieren en momenten een rol:

- a) Voorafgaand aan het besluit tot afwikkeling, de ex ante waardering ex art. 3A:89 Wft;
- b) Gedurende het afwikkelingsproces, bij de periodieke herwaardering ex art. 3A:90 Wft;
- c) Zo kort mogelijk na toepassing van de afwikkelingsinstrumenten, de ex post waardering ex art. 3A:91 Wft.

Ad a) De ex ante waardering gaat vooraf aan het besluit tot afwikkeling en vormt het startpunt van het afwikkelingstraject. Deze waardering zorgt ervoor dat ieder verlies met betrekking tot de activa van een entiteit volledig is onderkend op het ogenblik waarop de afwikkelingsinstrumenten worden toegepast. De ex ante waardering kan als onderbouwing dienen voor de vaststelling of aan de voorwaarden voor afwikkeling is voldaan en voor het besluit tot toepassing van de afwikkelingsinstrumenten (waaronder bail-in van polishouders en voorlopige uitkeringen) gedurende de afwikkeling (en een eventueel faillissement). Indien een ex ante waardering niet tijdig mogelijk is, kan DNB ook een voorlopige waardering uitvoeren, zo spoedig mogelijk gevolgd door een waardering door een onafhankelijk persoon.

Ad b) Periodieke herwaardering heeft tot doel om gedurende een veelal langdurige afwikkeling de afwikkelingsinstrumenten met inachtneming van het NCWO²-beginsel te kunnen blijven inzetten.

¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0042467/2019-08-01>

² no creditor worse off principle

Ad c) Op het moment dat vaststaat welke verliezen schuldeisers hebben geleden wordt door een onafhankelijke derde de ex post (definitieve) waardering verricht. Daarin wordt vastgesteld wat het verschil is tussen de behandeling die schuldeisers zouden hebben gekregen indien op het moment van het besluit tot afwikkeling de entiteit in een gewoon faillissement zou zijn afgewikkeld en de daadwerkelijke behandeling van de schuldeiser in het feitelijke afwikkelingstraject.

Van belang zijn in dit verband de volgende factoren:

- 1) Het onderscheid tussen opeisbare en niet-opeisbare verplichtingen op de datum van het faillissement/afwikkelingsbesluit. Een vordering die op deze datum opeisbaar zijn, bestaan voor het gehele bedrag, vorderingen die binnen een jaar na faillissement/afwikkelingsbesluit opeisbaar voor de contante waarde per faillissementsdatum en vorderingen die na langer dan een jaar opeisbaar worden voor de contante waarde per de eerste verjaardag.
- 2) De disconteringsvoet voor toekomstige, al dan niet onzekere vorderingen.
- 3) De te gebruiken kansstelsels bij toekomstige onzekere gebeurtenissen (bijvoorbeeld overlijden, invalideren en revalideren).
- 4) Vorderingen waarvan het bestaan nog niet vast staat (bijvoorbeeld waar nog over wordt geprocedeerd).

3 Processen

Gebruik gecontroleerde data

De waardering wordt gebaseerd op gecontroleerde polisbestanden. Deze zullen zo veel mogelijk gebaseerd zijn op dezelfde extractie uit de verzekeringstechnische administratie als in de laatste kwartaalrapportage aan DNB zijn gebruikt (Solvency II). De uit deze polisbestanden te verwachten uitkeringen na de kwartaalrapportage zullen in mindering worden gebracht op de waardering. Een belangrijk voordeel van het hanteren van deze bestanden is dat deze reeds gevalideerd zijn. Dit versnelt de vaststelling van een gevalideerde faillissementswaarde aanzienlijk. Alle tijdafhankelijke parameters zoals de rentestand als ook de waarde van de beleggingen zullen zoveel mogelijk gebruik maken van de gegevens op de waarderingsdatum.

Rol van de Actuariële Functiehouders: een extra paar ogen

Ofschoon het proces voor de bepaling van de faillissementswaarde wordt verricht door een onafhankelijke derde, en dit niet de verantwoordelijkheid is van de entiteit waarop de afwikkelingsmaatregelen worden toegepast, speelt de betrouwbaarheid van de informatie die afkomstig is van de entiteit zelf een belangrijke rol bij een juiste berekening van de faillissementswaarde. De Actuariële Functiehouders treden om die reden op als tweede lijn reviewer van de aanlevering aan DNB van de faillissementswaardering. Deze baseert zich primair op de tekst van het Besluit en, waar die openingen laat, op dit best practice document van het Verbond.

Periodieke exercitie

De verzekeraar zal periodiek een run doen om te toetsen of de faillissementswaardering inderdaad op de hier omschreven wijze gedaan kan worden. De Actuariële Functiehouders zal daar ook een uitspraak over doen.

4 Verzekering algemeen³

Bestaande kasstroommodellen worden gebruikt

De berekeningen worden gebaseerd op kasstroomprojectiemodellen die ook voor de Solvency II waardering worden gebruikt. Met bestaande functionaliteit wordt invulling gegeven aan de berekeningen. Het detailniveau van de berekeningen voor de faillissementswaardering zal niet hoger zijn dan voor de Solvency II berekening (homogene risicogroep). Deze werkwijze zorgt voor het gebruik van gevalideerde modellen waarvan de uitkomst voldoende betrouwbaar wordt geacht voor een Solvency II rapportage. Wij gaan er van uit dat dezelfde betrouwbaarheid passend is voor een faillissementswaardering. Deze werkwijze voorkomt zeer aanzienlijke investeringen. De modellen zijn bekend bij de externe accountant, de Actuariële Functiehouders en de toezichthouder DNB.

Naast de kasstroommodellen kan voor onderdelen gebruik worden gemaakt van de laatste standen uit de Solvency II balans voor berekeningen die niet met kasstroomprojectiemodellen worden verricht of de balans die voor externe rapportagedoelen (IFRS) wordt opgesteld indien hier geen materiële verschillen door ontstaan.

Marktconsistente aannames worden gehanteerd, tenzij deze te oud zijn

Waar mogelijk zal de verzekeraar zich baseren op in de markt bekende data, zoals sterftetabellen, revaliderings- en invalideringstabellen. Echter, indien deze tabellen / data ouder zijn dan twee jaar zal de verzekeraar gebruik maken van de tabellen / data zoals gehanteerd bij het bepalen van de economische waarde onder toepassing van de Solvency II vereisten.

Swaprente

De te hanteren swaprente wordt gebaseerd op de curve zoals beschreven in artikel 2 lid 1 b van het Besluit. Deze curve wordt niet op dagbasis gepubliceerd. Op de gewenste datum zal de curve geconstrueerd worden conform de specificaties zoals deze vastgelegd is in de technische documentatie van EIOPA zonder toepassing van de daar gehanteerde extrapolatietechniek en VA/MA. Dat betreft in mei 2020 de zes maands Euribor swap curve minus de CRA. Voor de CRA wordt de laatste door EIOPA gepubliceerde CRA gehanteerd.

Proportionaliteit

Voor kleine, niet-significante portefeuilles kan voor een eerste berekening uitgegaan worden van de Solvency II waardering zonder toepassing van de risico marge.

5 Levensverzekeringen

5.1 Algemeen

Retrospectieve benadering niet altijd volledig uitvoerbaar

Het Besluit staat een retrospectieve benadering voor⁴. Echter, voor vele levensverzekeringsspolissen (en SLT health verzekeringsproducten), met vaak lange historie, is het volledige verleden niet te reconstrueren. In dat geval voorziet het Besluit in de mogelijkheid van alternatieve methoden.⁵

Door fusies en overnames, alsmede door de overgang van VTA's (Verzekeringstechnische Administraties) zijn oorspronkelijke tariefsgrondslagen niet altijd meer te traceren. We nemen aan dat

³ Art. 4-7 Besluit.

⁴ Art. 5 Besluit.

⁵ Art. 10 Besluit.

bij migraties van VTA's, alle polissen 'actuarieel neutraal' zijn overgegaan. Dat houdt in dat de netto premie en netto reserve behorend bij de huidige VTA verondersteld worden te behoren bij de oorspronkelijke polis. De daaruit resulterende premievrije verzekerde aanspraken geven voor een premiebetalende polis de aanspraken volgens artikel 6 van het Besluit weer.

Als basis voor de faillissementswaardering kan de EPIFP-waardering uit Solvency II worden gebruikt, waarbij de toekomstige opbouw van verzekerde bedragen uit deze berekening wordt gehaald en van de totale verzekerde aanspraken wordt afgetrokken. Deze EPIFP-methode dient dan wel op een aantal punten aangepast te worden vanwege andere uitgangspunten. Bij de faillissementswaardering wordt namelijk uitgegaan van de beëindiging van de verzekering, terwijl bij de bepaling van de technische voorziening onder Solvency II dat niet het geval is.

Toekomstige winstdeling

Van de opties en garanties wordt alleen de intrinsieke waarde meegenomen in de faillissementswaardering, de tijdswaarde vervalt.

Voor polissen met maatschappijwinstdeling of niet contractuele overrentewinstdeling op basis van fictieve beleggingen geldt dat toekomstige maatschappijwinstdeling op nul wordt gesteld. De al toegekende winstdeling, voortgekomen vanuit in het verleden toegekende winstdeling die echter nog niet zijn omgezet in polis aanspraken, wordt wel meegenomen in de faillissementswaarde. Ook overlijdensrisicoverzekeringen worden meegenomen in de waardering. Tijdelijke dekkingen (korter dan een jaar) die met een koopsom zijn gefinancierd vallen erbuiten.

5.2 Leven collectief

Als contractant wordt de werkgever of het pensioenfonds beschouwd.

Voor premiebetalende contracten wordt de kans op premievrijstelling op één gesteld op het moment van faillissementswaardering. Eventuele afkoopkansen (zoals uit hoofde van individuele waardeoverdracht) worden op nul gesteld als ook alle toekomstige kostenkasstromen, bijvoorbeeld uit hoofde van administratie- en beleggingskosten. Toekomstige opbouw bij premievrijstelling ten gevolge van arbeidsongeschiktheid wordt wel meegenomen in de faillissementswaardering voor de op faillissementsdatum (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers. Er wordt geen rekening gehouden met mogelijke revalidatie of een mogelijke verhoging van het arbeidsongeschiktheidspercentage indien de deelnemer gedeeltelijk arbeidsongeschikt is. Aldus wordt het bedrag bepaald dat, met inachtneming van de actuele verzekeringstechnische grondslagen, op basis van artikel 6.6 gediscoteerd zal worden. Voor klassieke pensioenverzekeringen geldt vrijwel steeds financiering met jaarlijkse stortingskoopsommen. In dat geval is de tijdsevenredige waarde van het pensioen de gefinancierde waarde, en dus ook de waarde voor de faillissementswaardering. Bij jaarlijkse stortingskoopsommen zal een evenredig deel van de premie terugbetaald moeten worden bij een waardering gedurende het jaar (dus: bij een waardering per 1 augustus zal 5/12 van de jaarpremie gerestitueerd moeten worden).

Indien de verzekeraar recht heeft op toekomstige kostendekking uit hoofde van bijvoorbeeld de uitkeringsgarantie of kapitaalsbeslag worden deze alleen in de faillissementswaardering meegenomen voor zover deze ook door zouden lopen na premievrijmaking van het collectieve contract.

Pensioencontracten met gesepareerde beleggingen worden beschouwd als Euroverzekeringen met een winstdelingselement (Artikel 6). Als toetsmoment voor de garantiebepaling wordt de faillissementsdatum aangehouden. De dan bestaande (premielvrije) aanspraken zijn de basis voor de faillissementswaardering. Een eventueel resterend positief saldo in het beleggingsdepot komt aan de contractant toe.

Alleen de intrinsieke waarde van de winstdelings- en garantieoptie wordt meegenomen in de waardering. De tijdswaarde vervalst.

Voor contracten met een gegarandeerde inflatiebenchmark gerelateerde indexatie wordt de marktconsistente inflatie voor de projectie afgeleid uit marktnotering van inflatieswaps op de laatste Solvency II waarderingsdatum. Bij de uiteindelijke afwikkeling zal de op faillissementsdatum geldende geïmpliceerde inflatie uit die instrumenten worden gehanteerd. Voor de doelen van de 'snelle' faillissementswaardering is het gebruik van de reeds gegenereerde laatste kasstroomprojecties te prefereren. Gezien de lage volatiliteit van de geïmpliceerde inflatie is deze werkwijze verantwoord. Voor indexatiedepots geldt dat het (beleggings)depot toekomt aan de contractant en als zodanig meegenomen wordt in de waardering.

Voor de opgelopen technische winstdeling of rentewinstdeling dient de balanswaarde op het laatste balansmoment als nominale waarde van de verplichting aan de contractant.

5.3 Leven individueel

Voor premiebetalende verzekeringen wordt de kans op premievrijstelling op één gesteld op het moment van faillissementswaardering. Vervolgens worden de afkoopkansen op nul gesteld alsmede alle toekomstige administratie- en beleggingskosten. Voor premievrije polissen⁶ worden ook alle afkoopkansen op nul gesteld alsmede alle toekomstige administratie- en beleggingskosten. Aldus wordt het bedrag bepaald dat, met inachtneming van de actuele verzekeringstechnische grondslagen, op basis van artikel 6.6 gediscoteerd zal worden.

Voor beleggingsverzekeringen met een garantie⁷ wordt de fondswaarde geprojecteerd rekening houdend met de contractuele fondsinhouding en voor de contractuele inhoudingen voor kosten en verzekeringsdekkingen. Het rendement ten behoeve van de prognose wordt gebaseerd op de forwards uit de swaprente. Aldus wordt het bedrag bepaald dat, met inachtneming van de actuele verzekeringstechnische grondslagen, op basis van artikel 6.6 gediscoteerd zal worden.

Voor beleggingsverzekeringen zonder garantie⁸ is de huidige fondswaarde de basis voor de waardering. Nog niet in de fondswaarde verwerkte compensaties voor beleggingsverzekeringen (met of zonder garantie) in de vorm van toekomstige bijdragen in de fondswaarde die afhankelijk zijn van toekomstige premiebetaling vervallen. Compensaties op einddatum die niet afhankelijk zijn van premiebetaling blijven bestaan en worden gewaardeerd conform de laatste balanswaardering.

Spaarhypotheken

Voor polissen uit hoofde van een spaarhypothek waarbij zowel de hypothecaire lening aan de klant als de polis verplichting aan de klant op de balans van de verzekeraar staan, wordt bij faillissement de poliswaarde verrekend met de lening aan de klant⁹, in het vervolg wordt dit aangeduid als "verrekenbare spaarhypotheken". De lening aan de klant wordt na het faillissement verlaagd met de spaarwaarde van de polis op de datum van faillissement. De aldus gedeeltelijk afgeloste verlaagde hypothecaire lening is onderdeel van de boedel van de verzekeraar.

Voor de verwerking in de balans van de 'verrekenbare spaarhypotheken' zijn er twee mogelijkheden die tot dezelfde saldo uitkomst leiden. Een verzekeraar geeft aan welke van de twee methoden zijn gebruikt.

⁶ Art. 7 Besluit (voor zover geen beleggingsverzekeringen).

⁷ Art. 8 Besluit.

⁸ Art. 9 Besluit.

⁹ Als criterium of de hypothecaire lening ook op de balans van de verzekeraar staat (en zowel de lening als de verzekeringspolis door de verzekeraar zijn verstrekt), geldt het moment van afsluiten van de spaarhypothek. Als de lening nadien stil gecedeerd is aan een andere vennootschap dan geldt voor faillissement in het algemeen dat de lening nog steeds verrekend mag worden met de claim van de polishouder op de verzekeraar uit hoofde van de gekoppelde levensverzekering

- 1) De verzekeraar doet geen aanpassing aan de waardering van de hypothecaire leningen, en waardeert de polis uit hoofde van de spaarhypothek op de balans, op dezelfde wijze als die polis bij spaarhypotheken waarbij de lening niet op de balans staat zou worden gewaardeerd.
- 2) De verzekeraar verlaagt de nominale waarde van de hypothecaire lening met de spaarwaarde van de polis, berekend op de faillissementsdatum. In de waardering van de polisverplichtingen wordt geen waarde van de spaarpolis opgenomen.

Voor polissen vanuit een spaarhypothek waarbij de lening aan de klant niet op de balans van de verzekeraar staat, wordt naar analogie van bepalingen in het Besluit (Artikel 6.4), de volgende werkwijze voorgesteld. De op het moment van faillissementswaardering berekende spaarwaarde van de polis wordt met de contractueel overgekomen vastgestelde rente, gebaseerd op de samenhangende hypothecaire lening, vermeerderd tot aan de contractueel bepaalde einddatum van die vastgestelde rente. Dit zal in het algemeen de gekozen datum zijn waarop de rente van de hypothecaire lening afloopt, dan wel de datum waarop de verzekering tot uitkering zou komen. Aldus wordt het bedrag bepaald dat, met inachtneming van de actuele verzekeringstechnische grondslagen, op basis van artikel 6.6 gediscoteerd zal worden.

6 Schadeverzekeringen (inclusief arbeidsongeschiktheid en WIA producten)

Bestaande kasstroommodellen worden gehanteerd.

Als uitgangspunt worden de kasstromen gehanteerd zoals deze gebruikt worden voor de berekening van de best estimate waarbij het effect van herverzekeringen niet meegenomen wordt. Op de faillissementsbalans zal de verzekeraar echter wel moeten beoordelen wat het effect van de faillissementsaannames op de verzekeringsverplichtingen heeft op het herverzekeringsbezit.

Incurred but not reported is onderdeel van de best estimate.

Bij het bepalen van de faillissementswaarde neemt de verzekeraar de zogenaamde 'incurred but not reported' mee in de bepaling. Hieronder zal ook de zogenaamde wachtperiode vallen bij de AOV-producten.

Recognition criteria en kasstromen.

Een op basis van de eerste opname van verzekeringscontracten (recognition criteria) opgenomen waarde voor de best estimate voor verzekeringsverplichtingen waarbij de dekkingsperiode niet is ingegaan, wordt op nul gezet. Dit geldt tevens voor bedragen welke zijn opgenomen in de Expected Profits of Future Premiums.

Voor wat betreft risicoverzekeringen als bedoeld in art. 213 kaa Fw zal er, na verloop van drie maanden na melding door de curator dat de verzekeringsovereenkomst zal worden beëindigd, geen dekking meer zijn van schades na die datum uit hoofde van het verzekeringscontract.

In andere gevallen zullen alle toekomstige premiebetalingen op nul gezet worden, tenzij de curator er voor kiest om op grond van art. 213ka Fw te verklaren dat de verzekeringsovereenkomst zal worden nagekomen en dat de verzekeringnemer dient door te gaan met de betaling van premie. Vorderingen tot terugbetaling van premiebetalingen die gedaan zijn en betrekking hebben op de toekomstige periode zullen als hoog bevoorrechte schulden aan polishouders aangemerkt worden, met inachtneming van art. 213m lid 2 onderdeel g Fw, maar zijn geen onderdeel van de best estimate.

In de berekening van de best estimate wordt geabstraheerd van polishoudergedrag (verval). Betaalde kosten voor Commissie kunnen op verzekeringsagenten verhaald worden als er een 'claw back clause' aanwezig is. Dit raakt de vordering van polishouders niet. Toekomstige administratiekosten worden op nul gesteld. Er wordt niet uitgegaan dat er over de gehele aflooperiode een schadebehandelingssysteem in stand gehouden moet worden.